

Федулова Любов

д.е.н., професор

Національна академія державного управління при Президентіві України
м. Київ

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-2019

Пандемія, обумовлена вірусною інфекцією COVID-2019, викликала необхідність розробки та реалізації негайних реальних заходів в галузі охорони здоров'я і економічної політики, у тому числі глобальної співпраці, з метою подолання її наслідків, захисту уразливих верств населення і зміцнення безпеки країн у напрямі запобігання подібним подіям в майбутньому та застосування інструментів оперативного втручання. Уже початковий період пандемії показав, що усім країнам важливо зміцнювати системи охорони здоров'я, вирішувати проблеми, пов'язані з реальним сектором економіки і обмеженістю масштабу наявних систем соціального захисту, а також проводити реформи, що дозволять забезпечити сталий розвиток після подолання нинішньої кризи.

Особливістю пандемії COVID-19 є те, що з найбільшою захворюваністю зіткнулися країни з високим рівнем соціально-економічного розвитку і, як вважалося, з передовими системами охорони здоров'я: США, Іспанія, Італія, Німеччина, Китай, Франція, Великобританія, Канада, тобто країни, що мають значні частки в світовому ВВП, що не може не впливати на світову економіку в цілому. Нестандартність нинішньої кризи характеризує її циклічний і не борговий характер, навіть найуспішніші компанії із-за карантинних заходів вимушені зупинити свої виробництва, а через порушення ланцюжків постачання склалася ситуація відсутності пропозиції при існуючому попиті, що стало серйозними проблемами для практично усіх галузей економіки. Найбільш схильні до ризику виявилися туризм і авіаперевезення, автомобілебудування, роздрібна торгівля.

Уряди багатьох країн терміново прийняли заходи, необхідні для протидії епідемії, у тому числі: самоізоляцію громадян, закриття виробництв і магазинів, заборони на спортивні і розважальні заходи, а це – безперечно, позначилося на економічних показниках.

Для мінімізації негативного впливу кризи більшість країн впроваджують стимулюючі заходи, серед яких адресна фінансова допомога підприємцям та населенню, мільярди доларів направлені на стимулювання споживання. Наприклад, федеральна резервна система США з початку пандемії анонсувала викуп федеральних облігацій та облігацій штатів на 1,25 трлн дол у межах політики кількісного пом'якшення. Для населення ще в березні уряд США анонсував разову грошову допомогу – приблизно 1200 дол на 1 особу. Німеччина розробила та упровадила план на 130 млрд євро для стимулювання власної економіки, що включає зниження податку на додану вартість, одноразові виплати населенню на дітей, впровадження додаткових податкових пільг для населення та підприємств та запланувала направити близько 500 млрд євро на пільгові кредити та гарантії по кредитах підприємств для фінансування їхньої ліквідності та поточної діяльності. Світові урядові органи прикладають великі зусилля щодо пом'якшення наслідків поточної кризи грошових потоків і серйознішої кризи ліквідності. Так, фіскальна політика була розроблена для пом'якшення тиску грошових потоків компаній за допомогою кредитних ліній і державних гарантій, а також відтермінування витрат (податки, відсотки, комунальні послуги і т.і.), а також для підтримки доходів домашніх господарств шляхом посилення соціальної безпеки і реалізація субсидій на доходи. Прогнозується, що фіскальні заходи забезпечать країнам зростання від 0,5% (Іспанія) до 1,5% (Німеччина) і більше 2,0% (США), що дозволить пом'якшити наслідки рецесії [1].

Узагальнення аналізу заходів, прийнятих країнами світу для стимулювання економіки через наслідки пандемії коронавірусу, дозволило зробити такі висновки: по-перше, розвинені країни намагаються відновити свою економіку насамперед шляхом мобілізації суттєвих фінансових ресурсів, запровадженням масштабних програм з підтримки виробників та податкових послаблень; по-друге, країни, що розвиваються, через слабку фінансову систему, або взагалі не запроваджують програм економічної підтримки, або запроваджують лише тимчасові зовнішньоторговельні обмеження, щоб

уникнути дефіциту продукції на внутрішньому ринку. При цьому деякі країни з посиланням на надзвичайні обставини припиняли дію бюджетних правил, що обмежують обсяги залучених запозичень.

В той же час, переважна більшість країн не передбачає окремих заходів підтримки фінансового сектора за рахунок бюджету. Підтримка великого і малого бізнесу здійснюється за допомогою приблизно одного і того ж набору заходів - гарантії і пільгові умови за кредитами, тимчасовий мораторій на процедуру банкрутства, відтермінування і зниження платежів по податках, скасування штрафів і пені за прострочення тих чи інших платежів. Окремо обумовляється підтримка найбільш постраждалих галузей (авіаперевізників, сільського господарства, туризму і т.і.), а також підтримка експорту в умовах, коли через пандемію коронавіруса виникає розрив міжнародної кооперації в рамках ланцюжків доданої вартості. В окремих країнах використовується механізм надання субсидій (грантів) підприємствам або для постраждалих галузей, або в обмін на збереження зайнятості (чи всьому бізнесу, чи окремо малому), або категорії самозайнятих.

Влада України уважно моніторить та аналізує заходи інших країн й оцінює доцільність застосування їхнього досвіду. У цьому контексті, затверджена Програма стимулювання економіки для подолання наслідків Covid-19 передбачає план допомоги усім секторам економіки [2]. Однак, пакет заходів для стимулювання економіки та заплановані суми допомоги в Україні суттєво відрізняються від того, що відбувається в інших країнах, наприклад країнах Європи. Ця Програма не містить у собі чітких цифр щодо обсягів допомоги економіці. Однією із пропозицій щодо підтримки економіки є впровадження програми державних гарантій на 30 млрд грн, з яких переважна частина буде направлена «Укравтодору», ще близько 5 млрд грн – на малий та середній бізнес. НБУ запровадив довгострокове рефінансування (до 5 років) для підтримки кредитування. Обсяг такого рефінансування поки що складає 7 млрд грн (або приблизно 260 млн грн).

Отже, пандемія COVID-19 слугувала безпрецедентним сигналом до дії для урядів, бізнесу і громадян. Вона показала високий ступінь нерівності в світі і викрила саме ті проблеми, які лягли в основу Порядку-2030 щодо Цілей Сталого Розвитку (ЦСР). Міжнародні організації і експерти погоджуються на думці, що поширення коронавірусної інфекції і пов'язані з цим економічні проблеми негативно відбилися на показниках сталого розвитку розрізі усього переліку ЦСР. А поки що найнебезпечнішим чинником для відновлення світової економіки є можливість другої хвилі коронавіруса, що змушує владу й надалі реалізовувати стимулюючі заходи для економіки та безпекові – для населення.

Список використаних джерел

1. COVID-19: Quarantined economics. – https://www.eulerhermes.com/en_global/news-insights/economic-insights/covid-19-quarantined-economics.html (дата звернення 10.10.2020.)
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 травня 2020 року № 534 «Про затвердження Державної програми стимулювання економіки для подолання негативних наслідків, спричинених обмежувальними заходами щодо запобігання виникненню і поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, на 2020—2022 роки». - https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-programi-stimulyuvannya-ekonomiki-534-270520?fbclid=IwAR105_-5sR5UCYKqYEWQ2s4yLHzf-kxL-po9ah8wZLVC7r9K9IezbV0sVhk (дата звернення 10.10.2020.)